

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen toimintakertomus 2006



AVAIMIA KESTÄVÄÄN KEHITTÄMISEEN

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen toimintakertomus 2006

ESIPUHE	2
1. SYSTEMAATTINEN KEHITTÄMINEN AVAINASEMASSA	4
2. KESTÄVÄT KEHITTÄMISRAKENTEET JA ARVIOINTI AVAIMINA JATKOON	5
3. SOSIAALIALAN KEHITTÄMISHANKETYÖ ETENI	5
4. UUDISTUSTEN ENNAKOINTIA JA MONIPUOLISTA VAIKUTTAMISTYÖTÄ	6
5. OSAAMISEN VAHVISTAMINEN: TUTKIMUS- JA KOULUTUSTYÖN TUKI.....	7
6. KEHITYSASKELEITA MAAKUNNISSA	8
6.1 Maakunnallista kehittämistyötä Kainuussa.....	8
6.2 Pohjois-Savon kehittämishaaste pitkäjänteisyys.....	8
6.3 Seudullista kehittämistä Pohjois-Karjalassa	9
6.4 Yhdessä vahvoiksi kehittäjiksi Etelä- Savossa	10
7. VALTAKUNNALLISTEN HANKKEIDEN ANTIA.....	12

ESIPUHE

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (ISO) viides toimintavuosi on takana. Vuoden aikana toimintaa myös arvioitiin. Sosiaalihuollon kehittämistoiminnan kansallinen arviointi koski kaikkia maan kuntia. Erityistä huomiota kohdennettiin tällä kertaa sosiaalialan osaamiskeskuksista KOSKEN, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen ja ISON toimintaan. Julkistetussa arviointiraportissa ISON toimintaa arvioidaan kannustavasti. Järjestelmällinen, aitoon kumppanuuteen ja vuoropuheluun perustuva kehittämiskulttuuri sekä luottamukseen nojaavat yhteistyön rakenteet luovat tutkijoidenkin mukaan uskoa kestäviin tuloksiin ennemmin kuin hetken ”hankehurma”. Hankkeita arjessa tarvitaan, mutta mieluiten niitä käytäisi kuitenkin hallitusti kehittämisen kassaroina.

Talous on aihe, jota kehittämistoiminnassa ei voi sivuuttaa. ISOssa vuosi 2006 jää mieleen erityisen työntäyteisenä. Osaamiskeskusten niukka valtionavustus notkahti lievästi valtiovarainministeriön yleisten säästötavoitteiden alla. Aukkoa paikattiin osittain henkilöstön osaamista tuotteistamalla. Lakisääteisen osaamiskeskustyön perimmäinen tavoite ei ole tuottaa taloudellista voittoa, mutta välttämättömät toimintakustannukset pitäisi pystyä kattamaan kohtuullisen vakaasti. Alueilla seurataan tarkoin sitäkin, miten linjakkaasti valtio panostaa alulle panemaansa ja vielä melko tuoreeseen kehittämisen yhteistyörakenteeseen. Toisin päin katsoessa voi kysyä, milloin kunnat ja muut alueen toimijat innostuvat rohkeasti ja pitkäjänteisesti myös rahoituksen muodossa panostamaan osaamiskeskuksen perusrakenteesta ponnistavaan kunta-, seutukunta- ja jopa maakuntarajat ylittävään sosiaalialan kehittämissyhteistyöhön.

Kansallisessa kehittämistoiminnan arvioinnissa on päädytty suosittamaan osaamiskeskusten perusrahoituksen eli valtionavustuksen nostamista riittävälle tasolle. Samalla kannalla olivat tältä osin myös sosiaali- ja terveysministeriön edustajat, jotka vuoden vaihteessa esittelivät tulevia linjauksia alan kehittämistoiminnan valtionavustusten suuntaamisesta. Ajatusta voi tervehtiä ilolla alueella, jossa markkinat ovat monella tavalla rajalliset, mutta kehittämistarpeet näyttävät usein lähes rajattomilta.

Resursseista - etenkin rahasta - keskusteleminen on jotakin, josta ainakin Muumimaailman suorasuu Pikku-Myy todennäköisesti kiljahtaisi empimättä, että ”kyllästyttävää!” Resurssi, josta kehittämistyön kannalta näyttäisi sittenkin olevan huutavin puute, on tässä ajassa - kuinkas muuten - aika. Osaamista ehkä löytyy, mutta onko aikaa pysähtyä miettimään, mitä on tehty, minne haluttaisiin edetä ja miten sinne päästäisiin. Onko tarpeeksi aikaa käyttää viisautta, syntyykö kovin viisaita ratkaisuja ilman aikaa, onko sittenkään suurta viisautta jättää viisautta ajanpuutteessa käyttämättä? Onko riittävästi yhteistä aikaa kohdata toisia ihmettelijöitä ja tarkistaa tarpeen mukaan niin suuntaa kuin vauhtiakin? Jospa resurssien puute kertookin epäsuorasti siitä, että tarpeeksi merkitykselliset, vetovoimaiset ja sitouttavat yhteiset päämäärät ovat vielä ainakin osittain pimennossa?

Kunta- ja palvelurakennemuutos voisi olla hyvä syy pysähtyä omilla yhteistoiminta-alueilla: mitä kaikkea käytännössä pitää sisällään se kuntalaisten arkielämän hyvinvointi, jonka eteen juuri tällä alueella ollaan valmiita panostamaan nyt ja tulevaisuudessa. Pitäisi rohjeta katsoa, miten asiat ovat nyt, miten tähän on tultu ja mihin konkreettisesti haluttaisiin parannuksia jatkossa. Järjestelmällistä ennakoimista tarvitaan, jotta haluttu tulevaisuus ei jäisi jalkoihin jatkuvasti eteen kaatuviin nykyhetken hankaluuksiin reagoitaessa ja katoaisi alati saavuttamattomana jonnekin ”herrojen huavettein” horisonttiin. Aidon kehittämistyön vuoropuhelun mahdollistamisessa ja ennakkoinnin tukemisessa osaamiskeskus tarjoutuu yhdeksi neutraaliksi kumppaniksi – yhteisten resurssien ja päämäärien puitteissa.

Kertomusvuonna monet itäsuomalaiset asiantuntijaverkostot jatkoivat arvokasta työtään ja kasvattivat samalla sitä sosiaalista pääomaa, jonka varaan on mahdollista kehittämistyön tulevaisuuttakin alueella nojata. Kaikki asiantuntijoiden yhteiset hyvät ponnistukset eivät näy tässä koosteessa. Jokainen kertomisen arvoinen tarina ei löydä tietään näille riveille. Lisää tehdyn työn jälkiä löytyy jatkuvasti Isonetistä. Asioista kiinnostuneen kannattaa tulla työn äärelle liveinä ihan itse: osallistua ISON toimintaan ja kuulla samalla parhaat menestystarinat paikan päällä, eri puolilla Itä-Suomea. Tuttuja kasvoja yhteistyöstä ISOsti kiittäen ja uusia tervetulleeksi toivottaen

Itä-Suomessa ystävänpäivänä 2007

ISO-tiimin puolesta,

Tarja Kauppila
johtaja
ISO

1. SYSTEMAATTINEN KEHITTÄMINEN AVAINASEMASSA

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (ISO) päätavoite vuodelle 2006 oli systemaattinen sosiaalialan kehittäminen. Käytännössä pyrittiin toimimaan niin, että kehittämistyöhön tulisivat järjestelmällisesti mukaan suunnittelun, toteutuksen, seurannan ja arvioinnin vaiheet. Aikanaan aina vuoteen 2010 asti ulotetun vision haaste – päätyminen johtavaksi sosiaalialan kehittämistyön asiantuntijayksiköksi Itä-Suomessa – koettiin edelleenkin työhön innostavaksi.

Alueen kehittämistoiminnan johtamisessa pyrittiin edelläkävijyyteen, asioiden ennakkointiin ja hyvinvoinnin mahdollisimman vaikuttavaan edistämiseen verkostojen kautta. Yhteisöllisen synergian vahvistaminen ja sosiaalisten innovaatioiden edistäminen arjen työssä nähtiin tärkeiksi. Kehittämistyössä korostettiin paitsi järjestelmällisyyttä myös jatkuvuutta, rakentavaa kriittisyyttä ja vahvaa käytäntölähtöisyyttä. Parhaimmillaan ISON asiantuntijuuden nähtiin olevan itäsuomalaisen toimintaympäristön tuntemusta, kokonaisuuksien hahmottamista, kehittämisverkostojen osallistavaa johtamista ja monipuolista vaikuttamistyötä.

Systemaattiseen sosiaalialan kehittämiseen pyrittiin vuonna 2006 kolmen osatavoitteen kautta:

1. Alueellisen, valtakunnallisen ja kansainvälisen kehityksen ennakkointi ja siihen vaikuttaminen sosiaalialalla
2. Sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen vahvistaminen
3. Sosiaalialan kehittämishankkeen edistäminen Itä-Suomessa

Ennakkointiin ja vaikuttamistyöhön luettiin kunta- ja palvelurakennemuutos, yhteistyö Itä-Suomen ohjelmallisessa ja systemaattisessa kehittämisessä, sosiaalialan osaamiskeskusten valtakunnallinen työ, kansainvälinen yhteistyö sekä ISO-viestinnän kehittäminen. Sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen vahvistamiseen liittyvät perus- ja jatkokoulutuksen toteuttamisen ja kehittämisen tuki, täydennyskoulutuksen käytäntökytkösten vahvistaminen, systemaattisen tiedontuotannon ja tutkimustiedon käytön tukeminen sekä Itä-Suomen sosiaalityön päivien ja erityisosaamisen – tällä kertaa varhaiskasvatuksen ja päihdetyön kehittämisen - aluefoorumien järjestäminen.

Kansallinen Sosiaalialan kehittämishanke eteni alueella useiden hankkeiden voimin. Itä-Suomen alueen toimintaohjelmaa päivitettiin Isonetissä (www.isonetti.net), josta löytyy viimeisin versio ajankohtaisesta hanketilanteesta. Hankkeen alueellisen johtoryhmän varoja käytettiin paitsi kokouskuluihin myös hankkeesta tiedottamiseen, kuten aikaisempina vuosinakin. Uutta oli hankeaineiston yhteyteen Isonettiin tuotettu tilastokatsaus ”Itäsuomalainen elämä tilastojen valossa”.

ISON talouden peruspilari oli valtionavustus, jota vuodelle 2006 saatiin yhteensä 408 302 euroa. Koko toiminnasta noin 20 % toteutettiin hankerahoituksella. Kertomusvuonna ISOssa työskenteli kaikkiaan 14 henkilöä, joista kuusi vakinaisesti ja kahdeksan määräaikaista. Määräaikaista työskennelleitä olivat projektipäälliköt (kaksi henkilöä), tiedottaja, kehittäjä, tutkimusapulainen ja harjoittelijat (kolme henkilöä). Valtakunnallisten hankkeiden projektipäälliköt työskentelivät Kuopion toimipisteessä. Lisäksi ISON tiloissa työskenteli useita henkilöitä muiden työnantajien palveluksessa mutta käytännössä läheisessä ISO-yhteistyössä, kuten esimerkiksi Joensuussa maakunnallinen seutukehittäjä, päihdetyön kehittäjä ja kaksi tietotekniikkahankkeen työntekijää; Mikkelissä lastensuojelun aluekehittäjä sekä Joensuussa ja Mikkelissä Sosiaalityön Itä-Suomen maisterikoulutusohjelman tutkijaopettajat.

2. KESTÄVÄT KEHITTÄMISRAKENTEET JA ARVIOINTI AVAIMINA JATKOON

Sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan rahoittaminen on lähitulevaisuuden keskeinen kysymys. Toimintavuoden aikana on pohdittu, missä määrin rahoitukseen jatkossa osallistuisi valtio, missä määrin kunnat tai muut tahot. Toisaalta on arvioitu, missä määrin voitaisiin erilaisin järjestelyin taata riittävästi ns. ”rauhallista kehittämisrahaa” ja missä määrin resurssit olisivat enemmän tai vähemmän jatkuvasti liikkeessä. Osaamiskeskusten pitkäjänteinen, linjakas, jatkuva ja joustava kehittämistyö on vaarassa joutua vaikeuksiin, jos niukan henkilöstön energiaa kuluu lakisääteisten ydintoimintojen perusrahoituksen hankkimiseen esim. asiantuntijapalveluja myymällä.

Merkittävä vastaus rauhallisten kehittämisresurssien kaipuuseen löytyi vuoden 2006 lopulla ministeriön ns. TATO-kuulemisissa. Sosiaali- ja terveysministeriö nosti omassa avauksessaan lähivuosien merkittäväksi tehtäväksi panostaa kestävään kehitykseen ja kehittämisrakenteiden vahvistamiseen. Sosiaalialan osaamiskeskukset ja sosiaalialan asiakastyön kehittämissyksiköt ovat ja tulevat jatkossakin olemaan sosiaalialan keskeisiä kehittämisrakenteita. Sosiaalialan kehittämissyksiköitä on jo muutamia perustettu ja uusia luodaan jatkuvasti. Ne tulevat toimimaan ns. yhteistoiminta-alueilla ja sitä laajemmilla alueilla, esim. maakunnallisina.

Itä-Suomessa ISO on tehnyt systemaattisesti työtä paitsi kehittämisosaamisen myös kehittämisrakenteiden vahvistamiseksi. Vuonna 2006 tätä työtä jatkettiin: kartoitettiin ja kuvattiin ISO-asiantuntijaverkostot Pohjois-Karjalasta alkaen ja järjestettiin alueella työkokouksia verkostoteemasta. Strategisesti merkittävien verkostojen pysyvyyttä ja tavoitteellista työskentelyä tuettiin ISO-työnä. Sosiaalialan asiakastyön kehittämissyksiköiden perustamista ja jo käynnistyneiden yksiköiden työn jatkuvuutta on tuettu työkokouksin sekä tiedottamalla toiminnasta sosiaalialan ja lähialojen toimijoille. Myös kehittämissyksiköiden keskinäistä yhteistyötä sekä koulutus- ja tutkimusyhteistyötä on edistetty. Erytystä huomiota vuonna 2006 kiinnitettiin osaamiskeskusten taholta sosiaalityön, päihdetyön ja varhaiskasvatuksen kehittämistarpeisiin ja kestävien kehittämisrakenteiden aikaansaamiseen. Tähän mennessä erilaiset lasten kanssa tehtävän työn kehittämisteemat ovat yksiköiden hankesuunnitelmissa olleet alueella yleisimpiä.

Vuosi 2006 jää sosiaalialan kehittämistoiminnan historiaan aktiivisena arvioinnin aikana. Sosiaalikehitys Oy toteutti sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta kansallisen sosiaalihuollon kehittämistoiminnan arvioinnin kunnissa koko maan alueella (ks. www.stm.fi/julkaisut). Sosiaalialan osaamiskeskuksista Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus KOSKE ja ISO valittiin lähemmän jatkotarkastelun kohteiksi. Arviointiaineistoa kerättiin alueen kunnista ja haastateltiin mm. kansallisen Sosiaalialan kehittämishankkeen Itä-Suomen alueellista johtoryhmää. ISO toteutti lisäksi omana työnään arviointikeskustelut ISON maakuntajaostoissa. ISO-yhdistyksen jäsenten arviot ISON nykytoiminnasta ja tulevaisuuden toiveista kerättiin opinnäytetyönä. Arviointiaineistoja käytetään jatkossa osaamiskeskustoiminnan kehittämisessä.

3. SOSIAALIALAN KEHITTÄMISHANKETYÖ ETENI

Sosiaalialan kehittämishankkeen etenemistä Itä-Suomessa edistettiin tiedottamalla hankkeesta kunnille ja muille toimijoille sekä osallistamalla tarpeen mukaan (seutu-)kuntien hankesuunnitteluun ja hankkeiden toteuttamisen, arvioinnin ja tulosten levittämisen tukemiseen. Sosiaalialan kehittämishankkeen Itä-Suomen toimintaohjelmaan (ks. www.isonetti.net) koottiin alueen kehittämistarpeet ja -näköymät sekä haettavat hankkeet. Toimintaohjelmaa täydennettiin

tilastokatsauksella, jossa kuvataan ja analysoidaan alueen hyvinvointia ja kehittämisen tarpeita erilaisten tunnuslukujen avulla.

Sosiaalialan kehittämishankkeen valtakunnallisista hankkeista tuettiin erityisesti tietoteknologiahanketta, jonka projektipäällikkö jatkoi työskentelyään ISOssa (ks. lähemmin luku Tietotekniikka) sekä Sosiaalialan henkilöstön saanti, osaaminen ja työolojen kehittäminen - hanketta. ISO osallistui hankkeiden valtakunnallisiin ohjausryhmiin ja välitti tietoa kentän ja ohjausryhmien välillä. Ministeriön edustaja esitteli sosiaalialan kehittämishankkeen henkilöstöhanketta Itä-Suomen alueellisessa johtoryhmässä. ISON Pohjois-Savon maakuntajaostossa koottiin palaute kunnille osoitetun henkilöstön tehtävä- ja mitoituskyselyn tuloksista.

Kansallisten sosiaali- ja terveyshankkeiden yhteistyötä vahvistettiin Itä-Suomessa järjestämällä yhteinen hankepäivä Itä-Suomen läänihallituksen kanssa, kutsumalla terveysprojektin toimijoita sosiaalialan kehittämishankkeen alueellisen johtoryhmän kokouksiin sekä osallistumalla terveysprojektin Itä-Suomen ohjausryhmän kokouksiin. Säännölliset yhteistyötapaamiset Itä-Suomen ja Oulun lääninhallitusten kanssa jatkuivat. Oulun lääninhallituksen tapaamiseen osallistui myös Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Poske. Tapaamisissa keskusteltiin kansallisen Sosiaalialan kehittämishankkeen alueellisista kysymyksistä ja muista yhteisistä ajankohtaisista sosiaalialan kehittämiskysymyksistä sekä sovittiin tarpeenmukaisista työnjaoista.

4. UUDISTUSTEN ENNAKOINTIA JA MONIPUOLISTA VAIKUTTAMISTYÖTÄ

Kunta- ja palvelurakennemuutos vaikutti merkittävästi sosiaalialan kehittämiseen ja yhteistyöhön Itä-Suomessa. Osa kunnista lähti aktiivisesti selvittämään uusia yhteistyön malleja ja rakenteita, osa jäi selvästi vielä odottavalle kannalle. ISON näkökulmasta oli tärkeää pitää yllä keskustelua sosiaalihuollon ja sosiaalipalvelujen asemasta sekä laajemmin tulevaisuuden sosiaalipoliittisista näköaloista uudistuksessa.

ISO osallistui useisiin keskustelufoorumeihin ja työryhmiin, antoi lausuntoja sekä käsitteli uudistusta maakuntajaostoissa, Itä-Suomen alueellisessa johtoryhmässä ja sosiaalijohdon kokouksissa. ISON Kainuun yksikön johtajan toimesta toteutettu ”Ritvan kierros” kattoi kaikkiaan 13 kuntavierailua neljän maakunnan alueella. Kierroksella saatiin ajankohtaista tietoa arjen kehittämistarpeista ja tiedotettiin konkreettisista ISO-yhteistyön mahdollisuuksista.

ISON henkilöstö osallistui asiantuntijoina useisiin kehittämistyöryhmiin ja -foorumeihin sekä antoi lausuntoja maakunnallisista, itäsuomalaisista ja valtakunnallisista suunnitelmista ja ohjelmista. Roolia löytyi mm. Stakesin Itä-Suomen aluefoorumista, Kansallisen terveysprojektin, Maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman sekä maakuntaliittojen asiantuntijaryhmistä ja Itä-Suomi-ohjelman hankesuunnittelusta. Esimerkiksi Itä-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelmaan tehtiin aloite sosiaalialan tietoteknologian edistämisestä ja osallistuttiin asiantuntijaluonnoitsijana ohjelman hankeseminaariin.

Valtakunnallisessa yhteistyössä ISO osallistui aktiivisesti sosiaalialan osaamiskeskusjohtajien yhteistyöhön, osaamiskeskusten yhteisiin asiantuntijaverkostoihin – mm. valtakunnallisille osaamiskeskuspäiville Taipalsaarella - ja muihin valtakunnallisiin asiantuntijatyöryhmiin. Itä-Suomesta on osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunnassa mukana kaksi henkilöä. ISO oli mukana TerveSos -messuilla Tampereella osaamiskeskusten yhteisellä osastolla.

Kansainvälisessä yhteistyössä ISO osallistui Lieksan kaupungin kumppanina Pohjoisen periferian vanhuspalvelujen kehittämishankkeeseen Our Life as Elderly. Hanke järjesti projektikokoukset Skotlannissa ja Lieksassa. STEP -sosiaali- ja terveydenhuollon lähialueportaalin jatkamahdollisuuksia selvitettiin. ISO suunnitteli Stakes-yhteistyössä karjalaisten opintomatkaa Pohjois-Karjalaan, joskin karjalaisten tulo sittemmin peruuntui. Pohjois-Karjalan yksikön johtaja osallistui asiantuntijana Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton Tansania-hankkeen suunnitteluun.

ISO-viestinnässä lisättiin e-lomakkeiden käyttöä ISON kotisivuilla seminaari-ilmoittautumisissa sekä ISO-tapahtumien palautelomakkeina. Isonettiin koottiin tärkeimpien ISO-tapahtumien materiaalit pdf-tiedostoina. Verkkoviestinnän lisäksi tietoa ajankohtaisista asioista välitettiin touko- ja marraskuussa ilmestyvässä ISO-tiedotteessa. ISO-yhdistyksen jäsenkyselystä saadun positiivisen palautteen johdosta päätettiin jatkossakin julkaista ISO-tiedote kaksi kertaa vuodessa. Vuoden 2006 ISO-julkaisu Uudistuva sosiaaliala – kehittyvät käytännöt julkaistiin nyt ensimmäistä kertaa ainoastaan verkkojulkaisuna.

5. OSAAMISEN VAHVISTAMINEN: TUTKIMUS- JA KOULUTUSTYÖN TUKEA

Sosiaalialan perus- ja jatkokoulutuksen vahvistaminen nähtiin tärkeäksi ISON tehtäväksi Itä-Suomessa, jossa pätevien ja pysyvien työntekijöiden rekrytoimisessa on yhä suuria vaikeuksia. ISON edustajat osallistuivat Sosiaalityön Itä-Suomen maisterikoulutusohjelman ohjausryhmään ja hankkeen toteutuksen tukemiseen ISON Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon yksiköissä. Hankkeen tutkijaopettajat työskentelivät ISON toimipisteissä. Pohjois-Karjalan opiskelijat opiskelivat ISON tiloissa Joensuussa. ISO on ollut ideoimassa Kuopion yliopiston kanssa mahdollista seuraavaa maisterikoulutushanketta. Sen toteutumiseen vaikuttanevat käytännössä mm. Kuopion yliopiston ja Joensuun yliopiston federaatiosuunnitelmat.

Alueen koulutustahojen kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä. Yhteistyökumppaneina ovat olleet erityisesti alueen ammattikorkeakoulut ja yliopistot. Käytännön harjoittelun kehittämiseksi käynnistyivät yhteistyöhankkeet STM:n rahoituksella. ISO ja Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom kartoittavat käytännön harjoittelun kehittämistä vanhustyön kehittämissyksiköissä. ISO ja Hämeen, Satakunnan ja Pirkanmaan sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos tekevät yhteistyötä päihdetyön käytännön harjoittelun vahvistamiseksi. Täydennyskoulutus uudistuksen toteutukseen osallistuttiin yhteistyössä lääninhallituksen ja muiden kumppaneiden kanssa järjestämällä koulutuspäivä. ISO-henkilöstö osallistui eri oppilaitosten koulutuksen ja työelämän yhteistyöryhmiin.

Sosiaalialan systemaattisen, jatkuvan tiedontuotannon tukemiseen koettiin tarvittavan koko maahan lisäresursseja. Sosiaalialan osaamiskeskukset korostivat tutkimuksen rahoituksen ja roolin vahvistamista. ISO mm. osallistui aktiivisesti eduskunnan TATO-kuulemistilaisuuksiin. ISO on myös osallistunut Kuopion yliopiston hyvinvointipalvelujen tutkimus- ja kehittämiskeskukseen (työnimi KWRC) suunnitteluun. ISON yksiköissä toimi yhteistyössä harjoittelijoita ja opinnäytetyön tekijöitä eri oppilaitoksista. Oppilaitosyhteistyössä toteutettiin esimerkiksi ISON jäsenkysely (opinnäytetyö) ja Pohjois-Karjalan täydennyskoulutuskartoitus. Yliopistoyhteistyössä esimerkiksi ISON johtaja toimi Kuopion yliopiston lastensuojelun professori Pirjo Pölkkin kanssa sosiaalityön ammatillisen lisensiaatintyön tarkastajana sekä osallistui kirjoittajana Kuopion yliopiston professori Pauli Niemelän 60-vuotisjuhlakirjaan.

Kolmannet Itä-Suomen sosiaalityön päivät järjestettiin Mikkelissä marraskuussa teemalla Konstikas, kiehtova sosiaalityö. Päiville osallistui yli 200 sosiaalialan työntekijää, opiskelijaa ja

kouluttajaa. Päivät olivat palautteen mukaan hyvin onnistuneet. Erityisesti kiitettiin päivien vahvaa eettistä viestiä. Pielisen Karjalan vanhustyön kehittäjät osastopäällikkö Soile Syrjaläinen ja Karpalo-työryhmä palkittiin kunniakirjalla sosiaalityön itäsuomalaisesta maineesta vuonna 2006. ISO järjesti myös varhaiskasvatuksen alueellisen kehittämispäivän Kajaanissa ja Itäsuomalaisen päihdetyön tulevaisuus -seminaarin Joensuussa.

6. KEHITYSASKELEITA MAAKUNNISSA

6.1 Maakunnallista kehittämistyötä Kainuussa

Kainuun hallintokokeilun toinen vuosi oli laajan hallinnon työntäyteistä uudelleenorganisointia. Rakenteellisia sisältöjä järjesteltiin pääosin sisäisin voimin, mutta Sosiaalialan kehittämishankkeen avustusten mahdollistama hankekehittäminen toi huomattavan lisäpanoksen kehittämistyöhön. Hankkeiden aikana kehiteltävät tulokset jäänevät kestäviksi Kainuun käytännöiksi ja myös muualla hyödynnettäviksi. Myös muu, mm. Tykes-rahoituksena saatu tuki on ollut tarpeen, kun työyhteisöjen toimintakäytäntöjä on uudistettu ja yhtenäistetty.

ISO on osallistunut hankevalmisteluihin, ja maakunnallisesti ja sisällöllisesti laajojen hankkeiden toteutukseen. Ohjausryhmissä ISOlla on ollut roolia useissa hankkeissa, esimerkiksi maakunnallinen seutukehittäjähanke, sosiaalihuollon teknologiahanke, päihdetyön koordinoitihanke, lastensuojelun sijaishuolto-, tukiperhe- ja kriisipalvelut -hanke, perhekeskushanke sekä sosiaalityön henkilöstön tehtävärakenteen ja työolojen kehittämisen hanke.

Varhaiskasvatuksen kehittämisyksikköhankehakemuksen valmistelussa ISO on toiminut suunnittelutyöryhmän kokoonkutsujana ja kehittämisyhdistyksen tukijana kuntien varhaiskasvatuksen uusien esimiesten, osastopäälliköiden ja kunnanjohtajien kanssa. Varhaiskasvatuksen kehittämistyötä vahvistettiin huhtikuussa Kajaanissa järjestetyssä Varhaiskasvatuksen kehittämispäivässä. Toukokuussa järjestettiin Kuopiossa maakuntien edustajien työkokous, jossa aiheina olivat Vasut kuntoon -projekti ja kasvatuskumppanuus. Kainuun lapsi -hankkeelle myönnettiin valtakunnallinen TerveSos 2006 -palkinto.

ISON Kainuun maakuntajaoston kokoonpanoa täydennettiin kuntayhtymän viranhaltijoilla, koska kuntayhtymä on merkittävä toimija maakunnassa myös sosiaalialan kehittämistyön kannalta. Maakunnallista järjestötoimintaa vahvistettiin RAY:n rahoituksella toimivan kansalais- ja vapaaehtoisjärjestöjen kehittämisprojektissa ”Yksin ja yhdessä vahvoina HYVÄ!”. Projektilla on tiivis yhteys maakuntahallintoon. Kainuun yksikön johtaja kiersi syksyllä ISO-alueen 13 kunnassa keskustelemassa sosiaali- ja perusturvajohtajien kanssa sosiaalihuollon kehittämisen tilasta ja tarpeista. Keskusteluissa nousivat vahvasti esille kunta- ja seutuyhteistyön kehittäminen ja sosiaalihuollon näkymät kunta- ja palvelurakennemuutoksessa.

6.2 Pohjois-Savon kehittämishaaste pitkäjänteisyys

Pohjois-Savon maakuntajaosto toimi aktiivisena Sosiaalialan kehittämishankkeen alueellisen toteuttamisen työryhmänä. Kuntien kehittämistoimintaa tuettiin muun muassa avustamalla kuntia hankkeiden suunnittelussa sekä osallistamalla joidenkin rahoitusta saaneiden hankkeiden ohjausryhmiin. Pohjois-Savon sijaishuoltoyksikön toiminta jatkui ja laajeni maakunnallisen

lastensuojelun kehittämissyksikön suuntaan ESR-rahoitteisena hankkeena. Kuntien sitoutuminen hankkeeseen myös hankerahoituksen jälkeen on tärkeää erityispalveluiden seudullisen tuottamisen sekä kehittämistyön jatkamiseksi ja turvaamiseksi.

Sosiaalijohdon, kuten muunkin sosiaalialan henkilöstön, tehtävät, työolot ja vaihtuvuus olivat esillä keskusteluissa. Pohjois-Savon sosiaalijohdon ja ISON yhteistyönä työstettiin Pohjois-Savon sosiaalijohdon kehittämishankesuunnitelma. Hankkeeseen lähtivät mukaan kahta kuntaa lukuun ottamatta kaikki pohjoissavolaiset kunnat. Rahoitusta hankkeelle haettiin lääninhallituksesta.

Järjestöyhteistyötä toteutettiin erilaisissa tapahtumissa ja työryhmissä. Kansalaistoiminnan keskuksen kanssa tehtyä kehittäjäkoulutusta jatkettiin arviointiin liittyvällä seminaarilla alkuvuodesta. Koulutuksissa on ilahduttavalla tavalla virinnyt rakentavaa vuoropuhelua järjestöjen ja kuntien edustajien välillä.

Kertomusvuonna kehittämissyöryhmien työtä jatkettiin ja tarkennettiin. Esimerkiksi Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyöryhmä osallistui valtakunnallisen lastensuojelun kehittämissuunnitelman työhön kommentoimalla, välittämällä tietoa kentälle sekä pohtimalla keinoja työn tulosten alueelliseen levittämiseen ja juurruttamiseen. Varhaiskasvatuksen työryhmä valitsi tietyt konkreettiset teemat maakunnallisesti yhtenäisempien käytäntöjen aikaansaamiseksi lapsen erityisessä tuessa. Ryhmä tuotti kaavakkeen ja täyttöohjeet lapsen henkilökohtaiseen suunnitelmaan.

Itä-Suomen lastensuojelun osaamisverkoston toimintaa koordinoitiin Pohjois-Savosta käsin ja yhteistyössä Kuopion yliopiston kanssa. ILO-tukityöryhmä osallistui muun muassa uuden lastensuojelulain kommentointiin. Pohjois-Savon sosiaalityön asiantuntijaryhmä kokeili toiminnassaan teemakokouksia ja vierailuja eri työpaikoilla. Vanhustyön teemaryhmä halusi tehdä sosiaalista näkyväksi ja tuotti Sosiaalisen voimavarakartoitus -mallin.

Sosiaalialan tietoteknologiaa nostettiin esille eri tapahtumissa. Kunta- ja palvelurakennemuutostukseen liittyvään keskusteluun ISO osallistui mm. antamalla lausunnon maakuntaliittoon. Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistyksen kanssa organisoitiin yhteistyötä sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteiseksi lausumaksi kunta- ja palvelurakennemuutostukseen. Lääninhallituksen kanssa jatkettiin työkokousten järjestämistä eri ammattiryhmille. Hyvänä nähtyä käytäntöä toteutettiin muun muassa vanhustyöntekijöiden, perhepäivähoitajien ja sosiaalijohdon kanssa.

6.3 Seudullista kehittämistä Pohjois-Karjalassa

Pohjois-Karjalassa sosiaalialan kehittämisessä elettiin sekä kehittämisen vakiinnuttamisen että uudelleen suuntaamisen aikaa. ISON maakunnallinen jaosto ja sosiaalijohdon säännölliset kokoukset tarjosivat tärkeitä tilaisuuksia yhteiseen keskusteluun ja toimintaan. Maakunnallinen seutukehittäjä työskenteli tiiviisti ISO-yhteistyössä. Maakunnallisen työn kautta kaikki seudut ja kunnat olivat mukana yhteisessä kehittämisessä. Hankkeisiin palkattujen seutukehittäjien työ päättyi vuoden lopussa.

Vuoden aikana pohjoiskarjalaiset sosiaalialan kehittämissuunnitelmat ja työryhmät kartoitettiin ja toimintaa myös arvioitiin. Verkostojen kehittämissuunnitelma sai näin lisää selkeyttä ja uutta tavoitteellista jäsenystä. Vahvoja pohjoiskarjalaisia kehittäjäverkostoja ovat mm. päihdetyön, vanhustyön ja varhaiskasvatuksen verkostot. Kehittämissuunnitelmat - Karpalo, Pielisen Karjalan

vanhustyön kehittämissyksikkö, HYTKES, Keski-Karjalan lasten ja nuorten hyvinvointikeskus ja Joensuun perhekeskus, lastensuojelun kehittämissyksikkö - ovat puolestaan käyneet läpi kehittämisen ensimmäisen kierroksen. Kaikki yksiköt ovat vuoden aikana valmistelleet toiminnan vakiinnuttamista ja jatkorahoituksia. ISO osallistui yksiköiden keskinäisen yhteistyön virittämiseen ja koulutus- ja tutkimusyhteistyön vahvistamiseen.

Maakunnan kehittämistyössä jatkuivat päihdepalvelujen maakunnallinen selvitystyö sekä sosiaalialan tietoteknologiaan liittyvät hankkeet. Kunta- ja palvelurakennemuutoksen alussa tuoman epävarmuuden ja odottelumielialan rinnalla kunnissa virisi myös uutta kehittämistä, kuten vammaisalaan ja vanhuspalveluihin liittyvien kehittämistarpeiden esille nostamista. ISO osallistui mm. Joensuun kaupungin vammaispoliittisen ohjelman laatimiseen. Ohjelmatyö tuotti näkemystä vammaispalvelujen ja -työn kehittämisestä laajemminkin.

ISO toteutti uuden Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän toimeksiannosta asiantuntijaselvityksen ”Uudistuva sosiaalityö” kuntayhtymän sosiaalityön tilasta ja kehittämistarpeista. ISO laati vuonna 2005 Pohjois-Karjalassa päättyneestä Sosiaalityön kehittämishankkeesta arvioivan raportin ”Kehittäminen osaksi sosiaalityön arkea”. ISO osallistui useiden maakunnallisesti merkittävien hankkeiden suunnitteluun ja ohjausryhmien työskentelyyn. Esimerkiksi ikääntymiseen liittyvien makrohankkeiden valmisteluun osallistuttiin maakuntaliittojen ja oppilaitosten kanssa.

Kuopion yliopiston Sosiaalityön Itä-Suomen maisterikoulutusohjelma jatkui ISON tiloissa ja hyvässä ISO-yhteistyössä. ISO osallistui myös Joensuun yliopiston ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun täydennyskoulutuksen työryhmien toimintaan. Pohjois-Karjalan sosiaalijohdon aloitteesta ISO toteutti täydennyskoulutuskartoituksen, jossa selvitettiin Pohjois-Karjalan kuntien sosiaalihuollon täydennyskoulutuksen tilannetta. Selvitystä käytetään tulevan kehittämistyön pohjana.

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Socomin kanssa valmisteltiin STM:n toimeksiannosta käytännön harjoittelun kehittämishanke ”Harjoittelun kautta vanhustyöhön”. Hanke toteutetaan Karpalossa alueen oppilaitosten kanssa yhteistyössä. ISO osallistui Lieksan kaupungin kanssa kansainväliseen yhteistyöhankkeeseen Our Life as Elderly, jossa kehitetään tulevaisuuden vanhuspalveluita haja-asutusalueella. ISON edustaja osallistui projektikokoukseen Skotlannissa sekä järjesti yhdessä lieksalaisten kanssa projektitapaamisen Lieksassa kesäkuussa. Stakes-yhteistyössä suunniteltiin karjalaisille asiantuntijoille opintomatkaa Pohjois-Karjalaan. Pohjois-Karjalan yksikön johtaja osallistui asiantuntijana Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton Tansania-hankkeen suunnitteluun.

Maakunnallinen kehittämistyö sai tunnustustakin: Pielisen Karjalan vanhustyön kehittäjät ja Karpalo palkittiin sosiaalityön itäsuomalaisesta maineteosta. Kehittäjä Teija Nuutinen puolestaan sai Itä-Suomen lääninhallituksen vuosipalkinnon ansiokkaasta päihdetyön katkaisu- ja vieroitushoidon kehittämisestä.

6.4 Yhdessä vahvoiksi kehittäjiksi Etelä- Savossa

Sosiaaliala kehittyi Etelä-Savossa hankkeilla ja perustyötä tutkimalla. Kehittämistä ohjasi elämänkaarajattelu. Kunnissa tehostettiin mm. varhaisen tuen ja lastensuojelun yhteyttä ja vanhustyön rakennemuutosta. Seudullisesti käynnistettiin päihde- ja mielenterveystyön hankkeita.

Etelä-Savon kunnat lähtivät mukaan maakunnallisen sosiaalityön kehittämissuunnitelman valmisteluun. ISO oli monessa asiassa kuntien ja seutujen kehittämisen konkreettinen kumppani. Kuntien usko kehittämiseen säilyi vahvana, vaikka rakenteellisissa muutoksissa koettiin iloa ja haavoittuvuutta samanaikaisesti. Pienet kunnat korostivat palvelurakenteen laajentamisen välttämättömyyttä mutta samalla vaalivat autonomiaansa. Maakunnan kaupungit ovat hakeneet veturirooliaan erilaisten rakenteiden kautta.

Kunta- ja palvelurakennemuutos eteni: ISO on seurannut rakennemuutosta aktiivisesti eri tasoilla. Mikkelin seudulla luotiin seudulliset luottamus- ja päätöksentekojärjestelmät, käynnistettiin yhteistoiminta-aluekeskustelut ja kartoitettiin palvelujen yhteistä tuottamista. Savonlinnan seudulla syntyi sosiaali- ja terveyspiiri. Savonlinnaan perustettiin vammaispalveluja tuottamaan SAUVA-säätiö. Juva, Joroinen, Rantasalmi (JJR) -seudulle luotiin alkusyksystä 2006 seudun yhteinen perusturva isäntäkuntana Juva. Pieksämäen seudulla rakennettiin kuntaintegraatiota Pieksämäen ja Pieksänmaan kesken.

Mikkelin seudulla käynnistyi mielenterveys- ja päihdetyön MIEPÄ-hanke aktiivisessa ISO-yhteistyössä (dialoginen kumppanuuspöytä -menetelmä) ja ohjauksessa. Savonlinnan seudulla kehittämisen kokonaisuutta jäseni ja vahvasti sosiaalipalvelujen seutukehittäjä, jonka työ jatkuu. JJR-seudulla vanhustyötä on kehitetty julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä. Varhaiskasvatuksen, terveydenhuollon, lastensuojelun ja kolmannen sektorin varhaisen tuen toimijoiden yhteistä työtä kehitettiin lapsiperhepalvelujen seutukehittäjän ohjauksella. Varhaisen tuen kehittämissuunnitelmaa valmisteltiin yhteistyössä maakunnallisen Sosiaalityön kehittämissuunnitelman kanssa. EAKR-rahoitteisen sosiaalityön kehittämissuunnitelman turvin maakuntaan saatiin kaksi kehittäjä-sosiaalityöntekijää.

ISON avainkumppani Kasvun Yhteisöt palkkasi lastensuojelun aluekehittäjän ISON toimipisteeseen kartoittamaan kuntien sijaishuollon palvelutarpeita. Tyynelän kuntoutus- ja kehittämiskeskuksen päihdehankkeet kattavat ihmisen elämänkaaren, ja palvelumalleja on pilotoitu kunnissa. Tyynelä on ohjannut itäsuomalaista päihdeasiantuntijaverkostoa ja sen alueellista kehittämistoimintaa ISON kehittäjäkumppanina. Syksyllä Itä-Suomen lääninhallitus muisti kunniakirjalla ansiokkaasta päihdealan kehittämistoiminnasta Tyynelän kuntoutuskeskuksen johtaja Jyrki Koskela ja Tyynelän kehittämiskeskuksen johtaja Seppo Sulkkoo. STM:n rahoittama Päihdetyön oppimisympäristöhanke käynnistettiin yhdessä MAMKin, DIAKin ja kuuden päihdetyön toimintayksikön kanssa.

Maakunnan ammattikorkeakoulut (DIAK ja MAMK) ovat tukeneet kuntien sosiaalialan kehittämistoimintaa oman aluekehittämisen strategiansa mukaisesti ja lukuisilla kuntia palvelevilla hankkeilla. Kuopion yliopiston, Mikkelin yliopistokeskuksen ja ISON yhteistyönä käynnistynyt Sosiaalityön Itä-Suomen maisterikoulutusohjelma on jatkunut suunnitelman mukaisesti. Korkeasteen koulutus ja ISO ovat valmistelleet hyvinvointialan kehittämisen tukiverkoston ja vahvistaneet yhteistä koulutus-, tutkimus- ja kehittämissuunnitelmaa alueensa hyväksi. ISO käynnisti alkutalvesta järjestöjen foorumin, joka johti yhteisen alueellisen kattojärjestön valmisteluun.

Etelä-Savon sosiaalialan alue- ja seutukehittäjät ovat edistäneet ISON kanssa alueellista keskustelua ja kehittämiskulttuuria sekä monitoimijoiden kumppanuutta. Kehittämiseen on rakentunut pitkäjänteisyyttä, alueellista perspektiiviä ja yhteistä systemaattisuutta. ISO on koontanut kehittämisajatuksia ja hankkeita yhteisiin alueellisiin rakenteisiin ja innostanut työryhmiään ja verkostojaan luoman strategiset visiot ja linjaukset työilleen. Maakuntajaoston toimintaa arvioitiin vuoden aikana. Maakuntajaoston roolia on jatkossa tarkoitus nykyisestäänkin vahvistaa maakunnallisena sosiaalipolitiikan ja sosiaalialan kehittämisen keskusteluareenana. Jo mainetta niittäneet ISON Sosiaalityön päivät pidettiin Mikkeliissä.

7. VALTAKUNNALLISTEN HANKKEIDEN ANTIA

ISO vastasi vuonna 2006 kansallisen Sosiaalialan tietoteknologiahankkeen asiakastietojärjestelmien kehittämiskokonaisuudesta. ISON vastuulla olivat mm. sosiaalihuollon palveluille yhteisten ydintietojen määrittelytyö, termien määrittely, standardointiin liittyvät tekniset selvitykset ja tietorakenteiden kehittäminen. Kehittämistyön osahankkeet ja osaprojektit organisoitiin yhteistyössä yhteistyökumppaneiden kanssa. Esimerkiksi tietotekniikan asiantuntijatyöt tuotettiin Kuopion yliopiston kanssa. Terveystieteiden ja talouden laitoksen Shiftec -tutkimusyksikkö vastasi terminologiaan liittyvästä työstä. Tietojenkäsittelytieteen laitos ja Tietotekniikkakeskuksen HIS-tutkimusyksikkö tekivät standardointiin liittyviä selvitystyöitä. Sosiaalihuollon ydintietojen määrittelytyön tueksi perustettiin ISON alaisuuteen sosiaalihuollon ydintietoryhmä.

ISON, Kuopion yliopiston ja Stakesin välisen yhteistyön puitesopimuksen toteutusta käynnistettiin vuoden 2006 aikana. Kuopion yliopiston osalta tietojenkäsittelytieteen laitoksen yhteistyöprojektit käynnistettiin nopeasti yhteistyöneuvottelujen jälkeen. Stakesin kanssa yhteistyöhankkeet liittyivät Stakesin luokituskeskuksen osaprojekteihin sekä TIERA -hankkeeseen. Myös Kuopion yliopiston osallistumisesta laajempiin Stakesin tutkimushankkeisiin keskusteltiin.

ISO-alueella oli vuonna 2006 käynnissä kolme Sosiaalialan tietoteknologiahankkeen aluehanketta, Kuopiossa, Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa. Sosiaalialan hanketoiminta laajeni myös Itä-Suomen innovatiiviset toimet -ohjelman hankkeiden käynnistyessä Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa. TEKESin Fenix-hankerahoitusta sähköisen asioinnin kehittämiseksi myönnettiin Kainuuseen. ISO osallistui Itä-Suomi -ohjelman hyvinvointitekologiaan ja sen vientiin keskittyvän makrohankkeen (M13) suunnitteluun.

Keväällä 2006 järjestettiin Kuopiossa Sosiaalihuolto tietoyhteiskunnassa -seminaari, jossa keskeiset sosiaalialan tutkijat tarkastelivat tietoyhteiskunnan suhdetta sosiaalihuoltoon ja sosiaalityöhön. Syksyllä 2006 ISO järjesti Sosiaalialan vaikuttavuuden arviointi asiakastietojärjestelmiin -seminaarin, jossa alan asiantuntijat pohtivat vaikuttavan tiedon merkitystä ja sen keräämisen liittämistä osaksi tietojärjestelmiä. Itä-Suomen sosiaalityön päivillä sosiaalialan tietotekniikka oli esillä omassa työryhmässään. Tietotekniikan kehittämistä ja innovatiivisuutta tarkasteltiin paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla.

Sosiaalisten yritysten etiikkatyön osuus Stakesin ESR-projektista EQUAL-HOT - Hoitoalan avustavat tehtävät työpaikoiksi siirtyi ISON hallinnoimaksi syksystä 2006 lukien. Etiikkatyöskentely aloitettiin selvityksellä ikääntyvien ja julkisen sektorin johtotason toimijoiden asenteista sosiaalisista yrityksistä vanhustyön kentällä. Työskentely jatkui tehtävää varten kootussa etiikkatyöryhmässä, jossa määritetään monitoimijaisen ympäristön vaatimat eettiset periaatteet sosiaalisten yritysten työllistämisen ja hyvinvointipalvelutoiminnalle.

Etiikkatyöryhmä kokoontui syyskaudella yhteensä kuusi kertaa. Tehtävä tarkentui sosiaalisten yritysten työllistämistoiminnan eettisiksi periaatteiksi, joita tavallisetkin yritykset voivat halutessaan soveltaa omaan sosiaalisesti vastuulliseen työllistämiskäytäntönsä. Periaatteet saatiin viimeistelyä vaille valmiiksi syksyn 2006 aikana. Näiden periaatteiden avulla ja yhteistyössä muiden EQUAL-HOT -hankkeen toimijoiden kanssa tehdään sosiaalisia yrityksiä tunnetuksi ja edistetään niiden markkinointia. Jatkossa eettisistä periaatteista muokataan käytännönläheinen "työkalupakki" sosiaalisten yritysten toimijoiden ja osallisten käyttöön sekä koulutetaan sosiaalisten

yri­tysten vetäjiä ja henkilö­kuntaa työvälineiden käyttöön. Etiikka­työ­skentelyyn sisältyy myös kansainvälistä yhteistyötä.